

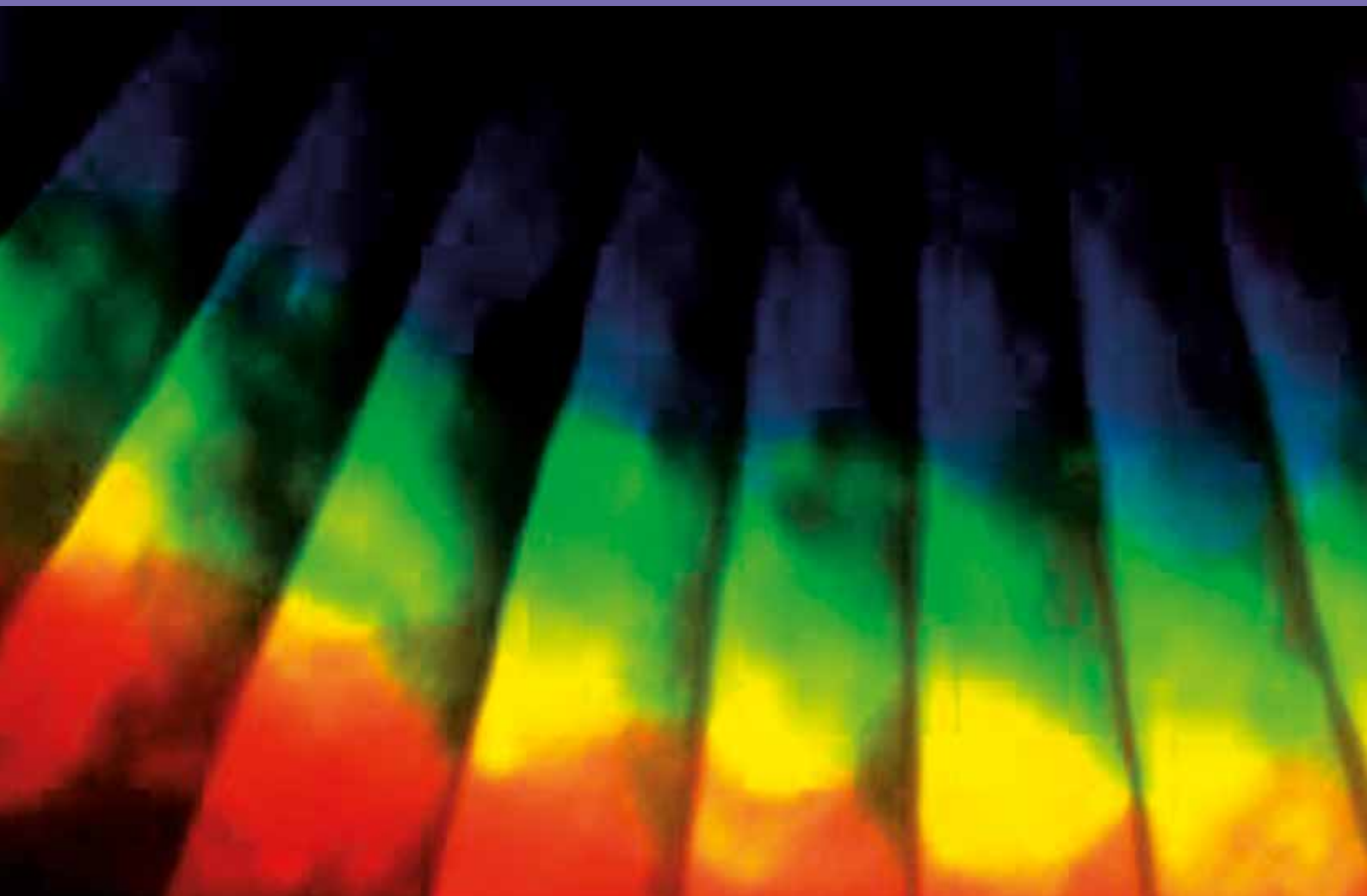
Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Dadansoddi effaith diwygiadau Iles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 3

Rhan 1: Effeithiau ar y rheini â nodweddion
gwarchoddedig

Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

Dadansoddi effaith diwygiadau Lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 3

Rhan 1: Effeithiau ar y rheini â nodweddion
gwarchodedig

Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

Cynulleidfa

Mae'r adroddiad hwn wedi cael ei lunio'n bennaf ar gyfer Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogol Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio Lles (mae'r grŵp yn cynnwys y Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi; y Gweinidog Llywodraeth Leol a Busnes y Llywodraeth; y Gweinidog Tai ac Adfywio; y Dirprwy Weinidog Trechu Tlodi; a'r Dirprwy Weinidog Gwasanaethau Cymdeithasol) ynghyd â swyddogion polisi a dadansoddi perthnasol.

(Ers i'r Cabinet gael ei ad-drefnu ac ers i gyfrifoldebau Gweinidogion gael eu diwygio ym mis Mawrth 2013, nid yw'r Gweinidog Addysg a Sgiliau bellach yn cadeirio'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogol ar Ddiwygio Lles, nac yn rhan ohono. Cadeirydd newydd y Grŵp yw'r Gweinidog Cymunedau a Threchu Tlodi gan fod Diwygio Lles bellach yn rhan o'r briff Gweinidogol hwn.)

Trosolwg

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys crynodeb o'r dadansoddiad a gynhaliwyd yn fewnol gan Wasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi Llywodraeth Cymru fel rhan o Gam 3 rhaglen ymchwil Llywodraeth Cymru i asesu effaith diwygiadau Lles Llywodraeth y DU yng Nghymru.

Camau i'w cymryd

Dim – er gwybodaeth yn unig.

Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau ynghylch y ddogfen hon at:
Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi
Adran Cynllunio Strategol, Cyllid a Pherfformiad
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ
Ffôn: 029 2082 6160
Ffacs: 029 2082 5350
e-bost: welfarereform@cymru.gsi.gov.uk

Copiâu ychwanegol

Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru yn
www.cymru.gov.uk/cyfiawndercymdeithasol

Cynnwys

Cyflwyniad	1
Y canfyddiadau allweddol	2

Cyflwyniad

Mae'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogol ar Ddiwygio Lles wedi comisiynu rhaglen ymchwil i ddadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru, gyda'r nod o ddarparu tystiolaeth i ategu penderfyniadau polisi. Mae'r canfyddiadau o ymchwil gynharach y Grŵp (Cam 1 a Cham 2) eisoes wedi cael eu defnyddio i helpu i dargedu ymdrechion Llywodraeth Cymru i liniaru (lle bo modd) unrhyw oblygiadau negyddol o ran y diwygiadau lles, a pharhau i flaenoriaethu adnoddau er mwyn lleihau tlodi yng Nghymru a thrwy hynny gyfrannu at yr ymrwymadau a wnaed yn y Rhaglen Lywodraethu a'r Cynllun Gweithredu ar gyfer Trechu Tlodi.

Nod y rhan hon o'r ymchwil yw darparu sail dystiolaeth (lle bo modd) ar gyfer effeithiau posibl diwygiadau lles Llywodraeth y DU ar y sawl â nodweddion gwarchoddedig yng Nghymru, gan adeiladu ar y canfyddiadau a nodwyd fel rhan o Gam 1 a Cham 2. Mae 'nodweddion gwarchoddedig' yn derm a ddefnyddir yn Neddf Cydraddoldeb 2010 ac mae'n cyfeirio at bobl sy'n cael eu gwarchod rhag gwahaniaethu anghyfreithlon ar sail oedran, anabledd, ailbennu rhywedd, beichiogrwydd a mamolaeth, hil, crefydd a chred, rhyw a chyfeiriadedd rhywiol. Mae'r diwygiadau lles yn dueddol o effeithio ar gartrefi sy'n cynnwys rhywun â nodwedd warchoddedig yn ôl nodweddion eraill fel statws gwaith, safle o ran dosbarthiad incwm a strwythur y teulu.

Creffir ar bob newid o ran budd-daliadau lles¹ yn ôl ei effaith ar bedair o'r nodweddion gwarchoddedig (rhyw, anabledd, oedran a hil). Yn anffodus, oherwydd diffyg gwybodaeth, ni fu'n bosibl asesu'n gywir effaith y diwygiadau lles ar y grwpiau cydraddoldeb canlynol: trawsrywedd, crefydd, cyfeiriadedd rhywiol, beichiogrwydd/mamolaeth, priodas a phartneriaethau sifil. Parheir i fonitro argaeledd gwybodaeth o'r fath.

Y sefyllfa ddelfrydol fyddai pennu effaith gronol y diwygiadau ar bob grŵp, ond nid yw data ar y pwynt hwn yn ei gwneud yn bosibl i gynnal asesiad o'r fath ar y cyfan. Lle bo modd, aseswyd yr effeithiau ar y niferoedd yr effeithir arnynt, incwm cartrefi, tlodi, cymhellion i weithio a chyflogaeth, gofynion sy'n gysylltiedig â gwaith a mynediad i'r rhyngwyd.

Mae'r newidiadau a wnaed eisoes a'r newidiadau sydd i ddod yn feichus ac yn gymhleth ac mewn rhai achosion yn gwrthdweud ei gilydd o ran yr effeithiau tebygol ar incwm a chymhellion i weithio. Er bod y crynodeb hwn yn rhoi trosolwg, dim ond drwy ddarllen yr adroddiad llawn yn ofalus y bydd modd meithrin dealltwriaeth fanwl o effaith debygol y diwygiadau lles ar bobl yng Nghymru sydd â nodweddion gwarchoddedig.

¹ Nid ystyriwyd sgil-ffeithiau ar fudd-daliadau pasbort a gaiff eu gweinyddu gan Lywodraeth Cymru yn yr adroddiad hwn gan fod hyn y tu allan i gwmpas yr ymchwil.

Y canfyddiadau allweddol

- Mae Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gweinidogol Llywodraeth Cymru ar Ddiwygio Lles wedi comisiynu rhaglen ymchwil tri cham er mwyn dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru.
- Mae'r crynodeb hwn yn rhan o ymchwil Cam 3 ac mae'n anelu at ddarparu sail dystiolaeth (lle bynnag bo modd) ar effeithiau posibl diwygiadau lles Llywodraeth y DU ar y rheini â nodweddion gwarchoddedig yng Nghymru. Mae'n edrych ar y niferoedd yr effeithir arnynt, effeithiau ar incwm, tlodi a chymhellion i weithio², ac effeithiau ehangach fel mynediad ar-lein. Amlinellir canfyddiadau allweddol yr ymchwil hon isod ac fe'u crynhoir yn y tabl ar dudalennau 7-16.
- Nid yw'r rheolau o ran budd-daliadau yn gwahaniaethu rhwng gwahanol rywiau a grwpiau ethnig. Fodd bynnag, efallai y bydd rhai grwpiau ar eu colled yn fwy nag eraill yn sgil newidiadau Llywodraeth y DU i fudd-daliadau am fod nodweddion eraill fel incwm, lefelau sgiliau, cymwysterau, y defnydd o amser (e.e. oriau a weithiwyd) a strwythur y teulu yn gallu bod yn wahanol rhwng y grwpiau hyn.
- Ar gyfer anabledd ac oedran, mae'r rheolau o ran budd-daliadau yn amrywio yn ôl angen. Er enghraifft, mae'n debygol y bydd hawliwr anabl yn cael symiau gwahanol o fudd-daliadau o ganlyniad i'w statws anabl o gymharu â hawliwr nad yw'n anabl sydd fel arall yn union yr un peth. Yn yr un modd, ceir rheolau sy'n ymwneud ag oedran yn y system budd-daliadau. Felly, bydd p'un a yw hawliwr yn anabl/ddim yn anabl neu'n iau/hŷn yn cael effaith ar y graddau y mae'r diwygiadau lles yn effeithio arno. Mae nodweddion dylanwadol eraill (fel y nodwyd uchod) hefyd yn amrywio rhwng y grwpiau hyn.

Rhyw

- Ar y cyfan, mae'r dadansoddiad hwn yn awgrymu bod menywod yn fwy tebygol o deimlo effaith y diwygiadau lles ac yn dueddol o golli'r mwyaf/ennill y lleiaf o gymharu â dynion.
- Ymhlith y prif ddiwygiadau a gaiff effaith andwyol ar fwy o fenywod na dynion mae'r canlynol:

² Gall y cymhelliant i fod mewn gwaith â thâl o gwbl (yn hytrach na pheidio â gweithio) gael ei fesur gan ddefnyddio'r gyfradd dreth cyfranogi, sef cyfran yr holl enillion gros a gollir ar ffurf treth a budd-daliadau a gaiff eu tynnu'n ôl. Gall y cymhelliant i'r rheini mewn gwaith gynyddu eu henillion (naill ai drwy weithio mwy o oriau, mynd am ddyrchafiad neu symud i swydd sy'n talu mwy) gael ei fesur gan y gyfradd dreth effeithiol ymylol, sef cyfran cynnydd bach mewn enillion a gollir mewn treth a budd-daliadau a gaiff eu tynnu'n ôl. Yn y ddau achos, mae niferoedd uwch yn golygu cymhellion gwannach i weithio. Ymhlith y cymhellion anariannol i weithio mae'r broses symleiddio yr anelir ati o dan y system Credyd Cynhwysol ac ehangu gofynion chwilio am waith i fwy o bobl.

- cap o 1 y cant ar y rhan fwyaf o fudd-daliadau oedran gweithio, credydau treth a Budd-dal Plant (BP)
 - meini prawf maint yn y Sector Rhent Cymdeithasol (SRhC)
 - cap ar fudd-dal cartrefi
 - sgil-ffeithiau'r diwygiadau i'r Lwfans Byw i'r Anabl ar hawlwy'r Lwfans Gofalwyr (LGof)
 - ymestyn Rhwymedigaethau Rhieni Unigol (RhRhU).
- Fodd bynnag, ceir rhai diwygiadau, fel y rheini sy'n ymwneud â Budd-dal Analluogrwydd (BA) a Lwfans Cyflogaeth a Chymorth (LCCh), sy'n cael effaith negyddol ar fwy o ddynion na menywod.
 - O ran yr effeithiau cyfartalog ar incwm, o gymharu â dynion, disgwylir i fenywod gollir mwyaf/ennill y lleiaf yn sgil nifer o ddiwygiadau gan gynnwys Credyd Cynhwysol (CC), er enghraifft.
 - Drwyddi draw, mae rhieni unigol nad ydynt yn gweithio (y mae tua 90 y cant ohonynt yn fenywod) yn un o'r grwpiau a fydd yn gweld y colledion mwyaf o ran incwm.
 - Atgyfnerthir yn sylweddol y cymhelliant i rieni unigol weithio mwy o oriau. Fodd bynnag, bydd y diwygiadau yn golygu bod gan gyplau fwy i'w gollir os bydd ail enillydd yn gweithio. O ystyried mai menywod sy'n ail enillwyr yn bennaf, byddant yn wynebu mwy o effeithiau andwyol o ran cyflogaeth na dynion.
 - Yn gyffredinol, gwneir un taliad CC fesul cartref. Gwneir taliad i un aelod o'r cartref, sef pennaeth yr uned budd-daliadau fel arfer. Yn achos cyplau, y dyn fydd hwn fwy na thebyg, a allai roi'r fenyw dan anfantaes bosibl.

Pobl anabl³

- Mae newidiadau mawr wedi cael eu gwneud i fudd-daliadau anabledd a salwch eisoes ac mae mwy i ddod eleni.
- Er bod yr Adran Gwaith a Phensiynau wedi rhoi rhai mesurau ar waith i warchod pobl anabl drwy eithriadau a thaliadau tai dewisol (TTD) uwch, bydd effeithiau sylweddol ar bobl anabl yng Nghymru. Mae'r rhain yn debygol o fod hyd yn oed yn fwy nag yn y DU gyfan o ystyried y ddibyniaeth gymharol uchel ar fudd-daliadau anabledd a salwch yng Nghymru.

³ Mae'n bwysig nodi nad yw'r canfyddiadau ynghylch effaith y diwygiadau lles ar y cymhelliant i weithio neu gynyddu enillion yn cynnwys rhai diwygiadau pwysig i fudd-daliadau anabledd (yn enwedig symud gweddill y bobl sy'n hawlio BA i LCCh a'r broses gysylltiedig o ailasesu cyflyrau iechyd, sy'n dileu'r hawl i gael budd-daliadau yn achos llawer o bobl). Mae'r canfyddiadau'n ymwneud â'r diwygiadau a fodolwyd gan Adam a Phillips (2013) yn unig. Hefyd, mae rhai o'r canfyddiadau'n seiliedig ar samplau bach (e.e. 53 o hawlwy'r budd-daliadau anabledd mewn rhai achosion) ac felly dylid bod yn ofalus wrth ddod i gasgliadau ar sail sampl mor fach.

3 Dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 3 – Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

- Gwelir effeithiau penodol ar bobl anabl o ganlyniad i newidiadau i fynegeio budd-daliadau a chredydau treth, LBA, BA/LCCh, CC a Budd-dal Tai (BT). Hefyd, bydd effeithiau andwyol ar ofalwyr pobl anabl. Er enghraifft, efallai y byddant yn colli eu hawl i gael LGof yn sgil symud o LBA i'r Taliad Annibyniaeth Bersonol (TAB) ac, yn dilyn cyflwyno CC, dim ond elfen gofalwr neu anabledd y bydd hawl gan ofalwr i'w chael, nid y ddwy. Mae hyn yn golygu y bydd rhai gofalwyr â phroblemau iechyd yn waeth eu byd.
- Bydd strwythur CC yn cynnwys nifer o newidiadau eraill i bobl anabl. Yn fwy penodol, gallai rhai plant anabl, pobl anabl sydd heb oedolyn i'w helpu, a phobl anabl mewn gwaith golli rhai o'r ychwanegiadau anabledd a gânt o dan y system budd-daliadau bresennol. Fodd bynnag, noda'r Adran Gwaith a Phensiynau ei bod yn bwriadu ailddosbarthu'r arbedion a wneir yn sgil toriadau o'r fath i'r oedolion â'r anableddau mwyaf difrifol, a bydd gan rai hawlwr hawl hefyd i gael diogelwch trosiannol.
- O dan CC, bydd y cynnydd misol cyfartalog mewn hawliadau i gartrefi â pherson anabl yn llai nag ar gyfer pob cartref sy'n cael CC.
- Caiff y cymhelliant i weithio ei atgyfnerthu i'r rheini sy'n cael budd-dal anabledd eu hunain neu sydd â phartner sy'n cael budd-dal anabledd. Mae hyn yn cael ei lywio gan y ffaith bod terfyn amser ar LCCh cyfrannol (a fydd, mewn rhai achosion, yn arwain at leihau incwm allan o waith yn sylweddol) a chyflwyno CC yn y drefn honno.
- I'r rheini sydd eisoes yn gweithio ac yn cael budd-dal anabledd, disgwylir i'w cymhelliant i gynyddu enillion wella'n sylweddol, oherwydd CC yn bennaf. Fodd bynnag, bydd y sawl sy'n gweithio â phartner sy'n cael budd-dal anabledd yn profi llai o gymhelliant i gynyddu eu henillion, oherwydd CC a'r toriadau lles.
- Mae pobl anabl yn gymharol lai tebygol o fyw mewn cartrefi â mynediad i'r rhyngwrwd ac felly efallai y byddant yn ei chael hi'n anodd gwneud hawliadau am CC ar-lein. Gall rhai mathau o namau hefyd ei gwneud hi'n anos i bobl anabl ddefnyddio'r system hawlio ar-lein.

Oedran

- Ar y cyfan, nid yw'r diwygiadau lles yn effeithio ar bensiynwyr gan fod y rhan fwyaf o'r rhain yn gymwys i fudd-daliadau oedran gweithio.

Bydd mwy o bobl iau na phobl hŷn o oedran gweithio yn profi effaith andwyol rhai o'r diwygiadau fel dileu amodau cymhwyso Yswiriant Gwladol (YG) 'ieuenctid' LCCh consesiynol a chynyddu trothwy oedran y gyfradd llety a rennir (CLIR). Er y bydd diwygiadau eraill fel y rhai i LBA, pennu terfyn amser o flwyddyn ar gyfer LCCh a lleihau BP i deuluoedd sy'n cynnwys

rhywun sy'n ennill dros £50,000 yn effeithio ar fwy o bobl hŷn na phobl iau o oedran gweithio.

- Ar gyfartaledd, bydd pobl hŷn o oedran gweithio yn colli incwm o dan CC tra bydd pobl iau yn gweld eu hincwm yn cynyddu.
- Bydd gan y rheini rhwng 55 oed ac oedran pensiwn y wladwriaeth (OPW) fwy o gymhelliant i wneud gwaith â thâl na phobl iau.
- Bydd y rheini sy'n 55 oed neu drosodd ac sy'n gweithio hefyd yn profi mwy o gymhelliant i gynyddu eu henillion, er bod y gwelliant hwn yn fwy i'r rheini rhwng 25 a 54 oed. Fodd bynnag, bydd cymhelliant y rheini sydd o dan 25 oed ac mewn gwaith i gynyddu eu henillion yn wannach.
- Mae pobl hŷn yn gymharol lai tebygol o ddefnyddio'r rhyngwyd ac felly efallai y byddant yn ei chael hi'n anodd gwneud hawliadau ar-lein.

Hil ac ethnigrwydd⁴

- Mae rhai o'r diwygiadau lles, fel y cap ar fudd-dal cartrefi, yn debygol o gael effaith anghymesur ar rai hawlwr o grwpiau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig (BME) oherwydd nodweddion rhai o'r cartrefi hyn (e.e. teuluoedd mwy o faint ymhlith rhai grwpiau lleiafrifoedd ethnig, oriau a gaiff eu gweithio, ac ati). Mae diwygiadau eraill, gan gynnwys y rhai sy'n gysylltiedig â LBA, BA/LCCh a chyflwyno'r meini prawf o ran maint ar gyfer hawlwr BT yn yr SRhC, yn fwy tebygol o gael effaith andwyol ar hawlwr gwyn.
- Ar gyfartaledd, mae disgwyl i'r CC arwain at gynnydd incwm sylweddol uwch mewn cartrefi lle ceir oedolyn o gefdir ethnig lleiafrifol, o'i gymharu â'r holl gartrefi.
- Bydd y diwygiadau lles yn atgyfnerthu'r cymhelliant i bobl wyn weithio, ac i'r un graddau â'r hyn a welir ar gyfer y boblogaeth gyfan, ar gyfartaledd. Fodd bynnag, disgwylir i'r cymhelliant i bobl nad ydynt yn wyn weithio wanhau. Yn bwysicaf oll, y rheswm dros hyn yw bod pobl nad ydynt yn wyn yn fwy tebygol o fod â mwy o blant dibynnol na phobl wyn, sy'n golygu eu bod yn fwy tebygol o weld eu hincwm allan o waith yn cynyddu o ganlyniad i gynnydd mewn Credydau Treth Plant (CTP). O ganlyniad bydd y cymhelliant i weithio yn gwanhau.

⁴ Defnyddir terminoleg amrywiol drwy gydol yr adroddiad i ddisgrifio grwpiau ethnig penodol (e.e. gwyn, nad ydynt yn wyn, BME ac ati). Mae'r terminoleg a ddefnyddir yn gyson â terminoleg y ffynhonnell ddata y daeth ohoni. Mae hefyd yn bwysig nodi bod y samplau ar gyfer pobl nad ydynt yn wyn a ddefnyddiwyd ar gyfer yr ymchwili i effaith y diwygiadau lles ar gymhellion i weithio (Adam a Phillips, 2013) yn fach (e.e. 110 o bobl nad ydynt yn wyn mewn rhai achosion) sydd felly'n effeithio ar ei chadernid ac yn ei gwneud hi'n anodd gwneud llawer o ddatgrynhai er mwyn ceisio egluro'r gwahaniaethau mewn canlyniadau.

5 Dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 3 – Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

- I'r rheini sy'n gweithio, disgwylir i grwpiau gwyn a grwpiau nad ydynt yn wyn weld y cymhelliant i gynyddu eu henillion yn gwella. Fodd bynnag, mae'r gwelliant i grwpiau nad ydynt yn wyn yn debygol o fod yn llai. Unwaith eto, mae hyn yn debygol o ddeillio o nodweddion eraill fel lefelau enillion.
- Gall materion ieithyddol beri problemau i rai pobl o leiafrifoedd ethnig (e.e. mudwyr diweddar a rhai ffoaduriaid) o ran defnyddio'r system CC ar-lein.

Nodweddion gwarchodedig eraill

- Yn ogystal â'r grwpiau cydraddoldeb uchod, mae deddfwriaeth cydraddoldeb bresennol hefyd yn cwmpasu trawsrywedd, crefydd, cyfeiriadedd rhywiol, beichiogrwydd/mamolaeth, priodas a phartneriaethau sifil. Gan nad yw'r Adran Gwaith a Phensiynau yn cadw'r wybodaeth hon ar ei system weinyddol (heblaw am wybodaeth am feichiogrwydd a mamolaeth, a gedwir rhag ofn mai dyma'r prif reswm dros analluogrwydd), nid oes modd asesu'n gywir effaith y diwygiadau lles ar y grwpiau cydraddoldeb hyn. Fodd bynnag, mae'r Adran Gwaith a Phensiynau yn nodi, mewn nifer o'i hasesiadau effaith, o ystyried yr hyn y mae'n ei wybod am ddylunio polisi a grwpiau cwsmeriaid, nad yw'n rhagweld unrhyw effeithiau andwyol ar sail unrhyw un o'r rhesymau hyn.

Ceir tabl sy'n crynhoi prif ganfyddiadau'r adroddiad ymchwil hwn ar dudalennau 7-16.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
CC	<p>Dynion sengl i gael mwy o fudd na menywod sengl.</p> <p>Gwell cymhelliant i rieni unigol (y mae'r rhan fwyaf ohonynt yn fenywod) fod mewn gwaith â thâl a bydd y rheini sy'n gweithio yn profi cymhelliant llawer cryfach i weithio mwy o oriau.</p> <p>Effaith andwyol ar gymhellion i weithio cyplau ag ail enillydd. Menywod yw'r ail enillwyr mewn cyplau'n bennaf.</p> <p>Bydd tua 70 y cant o'r partneriaid y bydd y gofynion estynedig sy'n canolbwyntio ar waith o dan CC yn effeithio arnynt yn fenywod.</p>	<p>Mae cartrefi â pherson anabl yn debygol o weld llai o gynnydd mewn hawliadau.</p> <p>Effeithiau penodol ar incwm rhai plant anabl, pobl anabl sydd heb oedolyn i'w helpu, pobl anabl mewn gwaith, a gofalwyr anabl.</p> <p>Bydd y cymhelliant i fod mewn gwaith yn gostwng ychydig i'r rheini sy'n cael budd-dal anabledd eu hunain, tra bydd y rhai sydd â phartner sy'n cael budd-dal anabledd yn gweld effaith sylweddol.</p>	<p>Bydd cartrefi lle mae'r pennaeth dros 50 oed yn gweld eu hawliad yn gostwng ar gyfartaledd. I'r gwrthwyneb, bydd cartrefi lle mae'r pennaeth o dan 25 oed yn gweld eu hawliad yn cynyddu ar gyfartaledd.</p> <p>Bydd gan y rheini rhwng 55 oed ac OPW fwy o gymhelliant i wneud gwaith â thâl na phobl iau.</p> <p>Mae'r gwelliant yn y cymhelliant i bobl rhwng 25 a 54 oed sy'n gweithio i weithio mwy o oriau (ennill mwy) yn fwy nag y mae ar gyfer pobl hŷn.</p> <p>Mae'r cymhellion i weithio mwy o oriau yn dirywio i'r rheini o dan 25 oed.</p>	<p>O ran yr effaith ar incwm, mae grwpiau lleiafrifoedd ethnig yn dueddol o gael mwy o fudd na'r boblogaeth gyffredinol.</p> <p>Mae'r cymhelliant i grwpiau gwyn weithio yn debygol o fod yn fwy nag ar gyfer grwpiau nad ydynt yn wyn ar gyfartaledd.</p> <p>Bydd hawlwyr mewn gwaith nad ydynt yn wyn yn gweld mwy o welliant ar gyfartaledd yn y cymhelliant i gynyddu enillion o gymharu â hawlwyr gwyn mewn gwaith.</p> <p>Bydd tua 15 y cant o'r partneriaid y bydd y gofynion diwygiedig o ran amodau yn effeithio arnynt o dan CC yn dod o gefndir lleiafrifoedd ethnig.</p>

7 Dadansoddi effaith diwygiadau lles Llywodraeth y DU yng Nghymru – Dadansoddiad Cam 3 – Crynodeb o'r canfyddiadau allweddol

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
CC (parhad)	Gwneir un taliad CC i gyplau; mae'n debygol mai'r dyn a gaiff y taliad hwn, a allai roi'r fenyw dan anfantais bosibl.	<p>Mae'r cymhellion yn dirywio i'r rheini mewn gwaith sydd â phartner sy'n cael budd-dal anabledd.</p> <p>Bydd ychydig dros chwarter y partneriaid y bydd y trefniadau diwygiedig o ran chwilio am waith o dan CC yn effeithio arnynt yn anabl.</p> <p>Mae pobl anabl yn gymharol lai tebygol o fyw mewn cartrefi â mynediad i'r rhyngrwyd ac felly efallai y byddant yn ei chael hi'n anodd gwneud hawliadau am CC ar-lein.</p>	<p>Gwelir mwy o effaith andwyol ar hawliadau newydd cyplau ag un partner o dan ac un partner dros oedran ymddeol na chyplau lle mae'r ddau bartner o dan oedran ymddeol.</p> <p>Mae pobl hŷn yn gymharol lai tebygol o fyw mewn cartrefi â mynediad i'r rhyngrwyd ac efallai y byddant yn ei chael hi'n anodd gwneud hawliadau am CC ar-lein.</p>	Gall materion ieithyddol hefyd beri problemau i rai lleiafrifoedd ethnig o ran defnyddio'r system CC ar-lein.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Newid i uwchraddio'r rhan fwyaf o fudd-daliadau ar sail MPD (yn lle MPM neu Rossi)	Dynion yn wynebu ychydig mwy o risg o brofi effaith. Nid yw colledion incwm yn ôl rhyw yn glir ar hyn o bryd.	Caiff pobl anabl eu cynrychioli'n anghymesur ymhlith y sawl sy'n derbyn budd-daliadau/credydau treth ac felly maent yn wynebu mwy o risg o brofi effaith. Gall hawlwy'r anabl weld mwy o golledion ar gyfartaledd na hawlwy'r nad ydynt yn anabl.	Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau a data poblogaeth ar gyfer Cymru yn awgrymu bod y rheini rhwng 16 a 44 oed wedi'u tangynrychioli ychydig yn llwyth achos hawlio budd-daliadau. Ar y llaw arall, mae'r rheini rhwng 45 a 59 oed wedi'u gorgynrychioli ac felly maent yn fwy tebygol o brofi effaith y mesur hwn. Nid yw colledion incwm yn ôl oedran yn glir ar hyn o bryd.	Ni nodwyd unrhyw effaith anghymesur ar y niferoedd yr effeithir arnynt yn ôl ethnigrwydd. Mae rhai grwpiau ethnig yn llawer llai tebygol o hawlio budd-daliadau a chredydau treth, gan olygu eu bod yn llai tebygol o brofi effaith y newid hwn. Nid yw colledion incwm yn ôl grŵp ethnig yn glir ar hyn o bryd.
Cap o 1 y cant ar y rhan fwyaf o fudd-daliadau oedran gweithio, credydau treth (heb gynnwys budd-daliadau anabledd a gofalwyr) a BP	Menywod yn wynebu mwy o risg o brofi effaith andwyol na dynion.	O ganlyniad i eithriadau, nid effeithir ar nifer sylweddol o gartrefi sy'n cael budd-daliadau anabledd. Serch hynny, am fod budd-daliadau eraill nad ydynt wedi'u heithrio yn cael eu derbyn, bydd mwy o gartrefi sy'n cynnwys person anabl yn profi effaith na chartrefi heb unrhyw un anabl.	Pensiynwyr yw'r grŵp sydd leiaf tebygol o brofi effaith gan fod y newidiadau yn gymwys i fudd-daliadau oedran gweithio yn bennaf.	Ni roddwyd unrhyw ddadansoddiad gan yr Adran Gwaith a Phensiynau.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Cap ar fudd-dal cartrefi	Mae cyfran sylweddol fwy o fenywod sengl yn profi effaith na dynion sengl.	Er gwaethaf rhai eithriadau i hawl wyr anabl (hawl wyr LBA a derbynwyr anabl mwyaf difrifol LCCh), bydd 50 y cant o'r cartrefi yr effeithir arnynt yn cynnwys rhywun yr ystyrir ei fod yn anabl.	Yn gymwys i fudd-daliadau oedran gweithio yn unig. Mae 80 y cant o'r cartrefi yr effeithir arnynt rhwng 25 a 44 oed gyda'r rhan fwyaf o'r 20 y cant sy'n weddill yn debygol o fod yn 45 oed neu'n hŷn (gan fod y rheini o dan 25 oed yn dueddol o gael llai o fudd-daliadau ac yn llai tebygol o fod â phlant).	Amcangyfrifir bod 40 y cant o'r cartrefi y mae'r cap yn effeithio arnynt yn cynnwys rhywun o gefndir lleiafrifoedd ethnig (lefel Prydain Fawr) - cyfran sylweddol uwch nag yn y boblogaeth o oedran gweithio yn gyffredinol).
Cyflwyno LCCh yn lle BA	Yn fwy tebygol o effeithio ar ddynion na menywod.	Effaith anghymesur ar bobl anabl yn enwedig y rheini ag anhwylderau meddyliol ac ymddygiadol.	Yn fwy tebygol o effeithio ar y rheini rhwng 35 a 64 oed.	Mae risg y bydd mwy o effaith andwyol ar dderbynwyr gwyn na phobl o grwpiau ethnig eraill (ar wahân i'r rheini ag ethnigrwydd cymysg).

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Pennu terfyn amser o flwyddyn ar gyfer LCCh cyfrannol heblaw am y bobl anabl fwyaf difrifol	Mae dynion yn fwy tebygol o brofi effaith andwyol na menywod. Fodd bynnag, mae'r golled gyfartalog yn incwm net cartrefi yn uwch i fenywod na dynion.	<p>Effaith anghymesur ar bobl anabl, yn enwedig y rheini ag anhwylderau meddyliol ac ymddygiadol a'r rheini â chlefydau'r system gyhyrsgerbydol a meinwe gysylltiol.</p> <p>Efallai y bydd hawliad LCCh sy'n gysylltiedig ag incwm a budd-daliadau 'pasbort' yn gwneud iawn, yn rhannol neu'n gyfan gwbl, am yr eithriadau i gyfyngu ar effeithiau ar y bobl anabl fwyaf difrifol ac unigolion ag incwm isel neu heb unrhyw incwm arall.</p>	Mae'r rheini rhwng 50 a 64 oed yn fwy tebygol o brofi effaith. Bydd y grŵp oedran hwn hefyd yn gweld mwy o golledion ar gyfartaledd na grwpiau oedran iau.	<p>Mae risg bod hawlwyd gwyn yn fwy tebygol o deimlo effaith andwyol na phobl mewn grwpiau ethnig eraill (heblaw am y rheini o grwpiau ethnig cymysg).</p> <p>Disgwylir i golledion cyfartalog mewn incwm net fod yn uwch i hawlwyd gwyn na hawlwyd o leiafrifoedd ethnig.</p>
Dileu amodau cymhwyso YG 'ieuenctid' LCCh consesiynol	Mwy tebygol o gael effaith anghymesur ar ddynion na menywod.	Effaith anghymesur ar bobl anabl, yn enwedig y rheini â chyflyrau meddyliol ac ymddygiadol a'r rheini â chlefydau'r system nerfol.	Gwelir effaith anghymesur ar bobl ifanc anabl (o dan 25 oed).	Mae risg bod hawlwyd gwyn yn fwy tebygol o deimlo effaith andwyol na phobl mewn grwpiau ethnig eraill (heblaw am y rheini o grwpiau ethnig cymysg).

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
LBA, TAB a LGof	<p>LBA/TAB: dim effaith anghymesur o ran rhyw.</p> <p>Effaith andwyol ar ofalwyr; mwy tebygol o effeithio ar fenywod na dynion.</p>	<p>LBA/TAB: bydd y rhan helaeth o dderbynwyr yr effeithir arnynt yn anabl (yn ôl Deddf Cydraddoldeb 2010). Mae'r rheini ag arthritis, seicosis ac anawsterau dysgu yn wynebu mwy o risg o brofi effaith y diwygiad hwn.</p> <p>Effaith anghymesur ar ofalwyr: mwy tebygol o effeithio ar bobl anabl.</p>	<p>LBA/TAB: gwelir yr effeithiau cychwynnol ar dderbynwyr o oedran gweithio. Mwy tebygol o effeithio ar bobl o 50 i 64 oed.</p> <p>Effaith anghymesur ar ofalwyr: mwy o bobl rhwng 35 a 64 yn profi effaith na grwpiau oedran eraill.</p>	<p>LBA/TAB: mae'r rheini o gefndir gwyn yn wynebu ychydig mwy o risg o brofi effaith.</p> <p>Effaith andwyol debygol ar ofalwyr, ond dim data cadarn ar gael.</p>
Dod â'r CBA i ben	<p>Nid yw'n debygol y gwelir effaith uniongyrchol yn ôl rhyw. Effaith andwyol anuniongyrchol ar ofalwyr yn bosibl os bydd yr angen am ofal anffurfiol yn cynyddu; mwy tebygol o effeithio ar fenywod na dynion.</p>	<p>Bydd effaith anghymesur ar y grŵp hwn.</p> <p>Effeithir ar fwy o bobl ag anabledau dysgu difrifol, parlys yr ymennydd a syndrom Down na'r rheini â chyflyrau meddygol sylfaenol eraill.</p>	<p>Y grwpiau lleiaf o ddefnyddwyr CBA yw'r ystod oedran ieuengaf (16-25 oed) a hynaf (56+ oed) a chaiff y rhain eu tangynrychioli yn llwyth achos CBA o gymharu â'r boblogaeth gyfan. Yn fwy tebygol o effeithio ar ddefnyddwyr CBA rhwng 26 a 55 oed.</p>	<p>Ychydig o ddata sydd ar gael ac nid oes modd nodi'n fanwl yr effeithiau ar unrhyw grŵp ethnig penodol.</p>

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Dod â'r CBA i ben (parhad)	Caiff dyfodol CBA yng Nghymru ei ystyried. Cynhelir ymgynghoriad ac Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb yn ystod haf 2013.			
CG/CGD	Ni nodwyd unrhyw effeithiau anghymesur o ran rhyw.	Caiff llai o bobl eu cofrestru'n anabl na'r boblogaeth 16-64 oed yn gyffredinol.	Mae'r rheini rhwng 16 a 24 oed a rhwng 25 a 39 oed yn fwy tebygol o wneud cais na'r rheini rhwng 55 a 69 ied a 70 oed a throsodd.	Ni nodwyd unrhyw effeithiau anghymesur o ran tarddiad ethnig.
	Dim ond traean o hawlwr CGD sydd wedi rhoi gwybodaeth am bob un o'r nodweddion gwarchodedig hyn. Nid ydym yn gwybod a yw'r ymatebwyr hyn yn cynrychioli'r hawlwr cyffredinol.			
CDG (2013-14)	Bydd yn diogelu incwm menywod a dynion, ond bydd mwy o fenywod yn cael budd o gyfansoddiad demograffig hawlwr.	O ystyried bod cartrefi sy'n cynnwys oedolyn sy'n cael budd-dal sy'n gysylltiedig ag anabledd yn cyfrif am 57 y cant o wariant BDG yng Nghymru, bydd y cynllun CDG yn 2013-14 o fudd penodol i'r cartrefi hyn.	Bydd yn arbennig o fuddiol i'r rheini sy'n 65 oed a throsodd o ystyried eu bod yn cynrychioli'r grŵp mwyaf o dderbynwyr ac yn cyfrif am 40 y cant o wariant CDG. Bydd mwy na 43,000 o gartrefi yng Nghymru hefyd yn cael budd o Grant Pensiynwyr CDG.	Ni nodwyd unrhyw effaith anghymesur ar y niferoedd yr effeithir arnynt yn ôl ethnigrwydd.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Rhoi'r gorau fesul cam i dalu BP i deuluoedd lle mae aelod yn ennill mwy na £50,000	Ni nodwyd unrhyw faterion sylweddol o ran rhyw.	Ni nodwyd unrhyw effeithiau sylweddol ar y grŵp hwn.	Mae'r polisi hwn yn debygol o effeithio ar fwy o bobl yn y grŵp oedran 51 i 65 oed na grwpiau oedran eraill am eu bod, ar y cyfan, yn fwy tebygol o fod yn enillwyr uchel â phlant.	Ni nodwyd unrhyw effeithiau sylweddol ar y grŵp hwn.
Newidiadau i reolau oriau cymwys CTG	Dim data ar gael.	Efallai yr effeithir ar gartrefi ag aelod anabl ond mae eithriadau i liniaru effeithiau ar gartrefi cyplau ag aelod anabl.	Dim data ar gael.	Bydd effaith anghymesur ar grwpiau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig.
Dileu cymhwysedd CI i rieni unigol yn seiliedig ar oedran eu plentyn ieuengaf	Mae menywod yn llawer mwy tebygol o brofi effaith andwyol na dynion.	Mae rhieni unigol yn fwy tebygol o fod yn anabl na'r boblogaeth o oedran gweithio yn gyffredinol. Dylai eithriadau'r Adran Gwaith a Phensiynau liniaru effeithiau andwyol ar y rheini â phlentyn sydd â chyflwr iechyd neu anabledd.	Effeithir ar fwy o rieni unigol iau (rhwng 25 a 34 oed), a gaiff ei liniaru'n rhannol, efallai gan y ffaith eu bod yn fwy tebygol o ymuno â'r farchnad lafur na grwpiau hŷn. Bydd rhieni unigol o dan 18 oed sydd â phlentyn ieuengaf pump oed yn dal i fod yn gymwys i gael CI.	Mae cyfran gymharol fawr o rieni unigol â phlentyn ieuengaf sy'n bump neu'n chwech oed o gefndir lleiafrifoedd ethnig. Mae cyfraddau cyflogaeth rhieni unigol o leiafrifoedd ethnig yn gymharol isel, gan awgrymu y bydd y grŵp hwn yn ei chael hi'n anos dod o hyd i waith ar ôl colli CI. Gall rhwystrau ieithyddol a gofal plant hefyd danseilio'r siawns o ddod o hyd i waith ac aros mewn gwaith.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Meini prawf maint i bobl sy'n rhentu yn yr SRhC	Mae menywod sengl yn fwy tebygol o brofi effaith andwyol na dynion sengl a chyplau.	Bydd eithriadau'r Adran Gwaith a Phensiynau yn gwarchod rhai pobl anabl. Fodd bynnag, bydd mwy o'r cartrefi yr effeithir arnynt yn cynnwys person anabl na'r rheini sy'n cynnwys hawlwy'r nad ydynt yn anabl. Mae £25 miliwn ychwanegol o gyllid yr Adran Gwaith a Phensiynau ar gael yn 2013/14 a 2014/15 i helpu hawlwy'r anabl i aros mewn eiddo sydd wedi cael ei addasu'n sylweddol ar gyfer eu hanghenion unigol.	Yn gymwys i hawlwy'r o oedran gweithio. Effeithir ar fwy o hawlwy'r hŷn o oedran gweithio na hawlwy'r iau, yn aml am fod eu plant sydd wedi tyfu i fyny wedi gadael gartref. Hawlwy'r hŷn o oedran gweithio hefyd yn gweld mwy o ostyngiad yn eu hincwm, ar gyfartaledd.	Mae'r mesur hwn yn llai tebygol o effeithio ar hawlwy'r o grwpiau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig na hawlwy'r gwyn. Bydd cartrefi BME yr effeithir arnynt yn gweld mwy o golled ar gyfartaledd bob wythnos o gymharu â hawlwy'r gwyn.
Cynyddu cyfraddau LTLI yn unol â MPD yn hytrach na rhenti gwirioneddol	Mae menywod sengl yn fwy tebygol o brofi effaith andwyol na dynion sengl a chyplau ac maent hefyd yn debygol o weld mwy o golledion incwm.	Ni nodwyd effaith anghyfartal.	Yn effeithio ar bobl rhwng 25 a 44 oed fwyaf am eu bod yn fwy tebygol o hawlio a chael taliadau uwch ac felly yn debygol o golli mwy o incwm.	Ni nodwyd unrhyw effaith anghymesur ar y niferoedd yr effeithir arnynt yn ôl ethnigrwydd.

Newid polisi	Nodi effeithiau anghymesur yn ôl grŵp cydraddoldeb			
	Rhyw	Anabledd	Oedran	Hil
Torri LTLI (i'r CLIR) ar gyfer oedolion sengl rhwng 25 a 34 oed heb blant	Mae dynion sengl yn fwy tebygol o brofi effaith andwyol na menywod sengl.	Bydd rhai pobl anabl yn profi effaith andwyol ond bydd eithriadau yn lliniaru rhai o'r effeithiau ar y grŵp hwn.	Bydd y polisi hwn yn effeithio ar oedolion rhwng 25 a 34 oed.	Ni nodwyd unrhyw effaith anghymesur ar y niferoedd yr effeithir arnynt yn ôl ethnigrwydd.
Effaith gronnol	<p>Bydd rhieni unigol nad ydynt yn gweithio (y mae tua 90 y cant ohonynt yn fenywod) yn gweld rhai o'r colledion mwyaf o ran incwm.</p> <p>Nid yw'r cymhellion i rieni unigol (menywod yn bennaf) ddechrau gweithio yn newid fawr ddim. Mae'r cymhellion i rieni unigol weithio yn cynyddu'n fwy sylweddol mewn termau absoliwt a chymharol. Effaith andwyol ar gymhellion i weithio cyplau ag ail enillydd. Menywod yw'r ail enillwyr mewn cyplau'n bennaf.</p>	<p>Ar gyfartaledd, bydd y diwygiadau lles yn atgyfnerthu'r cymhelliant i weithio i'r rheini sy'n cael budd-dal anabledd eu hunain neu'r rheini sydd â phartner sy'n cael budd-dal anabledd yn fwy na theuluoedd nad ydynt yn cael budd-daliadau anabledd.</p> <p>Bydd cymhellion hefyd yn gwella'n sylweddol i'r rheini sydd eisoes yn gweithio ac yn cael budd-dal anabledd. Bydd y cymhellion i'r sawl sy'n gweithio â phartner sy'n cael budd-dal anabledd gynyddu eu henillion yn dirywio ar gyfartaledd.</p>	<p>Ni fydd y toriadau lles a chyflwyno CC yn cael fawr ddim effaith ar bensynwyr.</p> <p>Mae'r cymhellion i'r rheini rhwng 55 ac OPW fod mewn gwaith â thâl yn gryfach nag ar gyfer pobl iau.</p> <p>Bydd y rheini sy'n 55 oed neu drosodd ac sy'n gweithio hefyd yn profi mwy o gymhelliant i gynyddu eu henillion, er bod y gwelliant hwn yn fwy i'r rheini rhwng 25 a 54 oed. Fodd bynnag, bydd y cymhellion i'r rheini o dan 25 oed sy'n gweithio gynyddu eu henillion yn dirywio.</p>	<p>Ar gyfartaledd, bydd y diwygiadau lles yn atgyfnerthu'r cymhelliant i bobl wyn weithio, ac i'r un graddau â'r hyn a welir ar gyfer y boblogaeth gyfan. I'r gwrthwyneb, disgwylir i'r cymhelliant i bobl nad ydynt yn wyn weithio wanhau.</p> <p>I'r rheini sy'n gweithio, ar gyfartaledd, disgwylir i grwpiau gwyn a grwpiau nad ydynt yn wyn weld y cymhelliant i gynyddu eu henillion yn gwella. Fodd bynnag, disgwylir i'r gwelliant cyfartalog ar gyfer y grŵp olaf fod rhywfaint yn llai na'r hyn a welwyd gan y grŵp cyntaf.</p>